Torstai 9. kesäkuuta 2022

P9_TA(2022)0240

Oikeusvaltioperiaate ja mahdollinen Puolan kansallisen elpymissuunnitelman hyväksyminen

Euroopan parlamentin päätöslauselma 9. kesäkuuta 2022 oikeusvaltioperiaatteesta ja mahdollisesta Puolan kansallisen elpymissuunnitelman hyväksymisestä (2022/2703(RSP))

(2022/C 493/10)

Euroopan parlamentti, joka

— ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 1 ja 2 artiklan, 7 artiklan 1 kohdan ja 19 artiklan,

— ottaa huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan,

— ottaa huomioon elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta 12. helmikuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/241 ([1]) (elpymis- ja palautumistukivälinettä koskeva asetus),

— ottaa huomioon komission 20. joulukuuta 2017 antaman, SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisen perustellun ehdotuksen oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta Puolassa: ehdotus neuvoston päätökseksi sen toteamisesta, että on olemassa selvä vaara, että Puolan tasavalta loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta (COM(2017)0835),

— ottaa huomioon 1. maaliskuuta 2018 antamansa päätöslauselman komission päätöksestä käynnistää SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen menettely Puolan tilanteen johdosta ([2]),

— ottaa huomioon komission 23. toukokuuta 2022 antaman suosituksen neuvoston suositukseksi Puolan vuoden 2022 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annetun Puolan vuoden 2022 lähentymisohjelmaa koskevan neuvoston lausunnon (COM(2022)0622) (jäljempänä ”vuoden 2022 talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson maakohtaiset suositukset”),

— ottaa huomioon 17. syyskuuta 2020 antamansa päätöslauselman ehdotuksesta neuvoston päätökseksi sen toteamisesta, että on olemassa selvä vaara, että Puolan tasavalta loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta ([3]),

— ottaa huomioon yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi 16. joulukuuta 2020 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) 2020/2092 (jäljempänä ”oikeusvaltioperiaatetta koskevasta ehdollisuudesta annettu asetus”),

— ottaa huomioon 24. kesäkuuta 2021 antamansa päätöslauselman komission oikeusvaltiokertomuksesta 2020 ([4]),

— ottaa huomioon 8. heinäkuuta 2021 antamansa päätöslauselman suuntaviivojen laatimisesta unionin talousarvion suojaamista koskevan yleisen ehdollisuusjärjestelmän soveltamiseksi ([5]),

— ottaa huomioon 16. syyskuuta 2021 antamansa päätöslauselman tiedotusvälineiden vapaudesta ja oikeusvaltion heikkenemisestä edelleen Puolassa ([6]),

— ottaa huomioon 21. lokakuuta 2021 antamansa päätöslauselman Puolan oikeusvaltiokriisistä ja EU:n oikeuden ensisijaisuudesta ([7]),

([1]) EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17.
([2]) EUVL C 129, 5.4.2019, s. 13.
([3]) EUVL C 385, 22.9.2021, s. 317.
([4]) EUVL C 81, 18.2.2022, s. 27.
([5]) EUVL C 99, 1.3.2022, s. 146.
([6]) EUVL C 117, 11.3.2022, s. 151.
([7]) EUVL C 184, 5.5.2022, s. 154.

— ottaa huomioon 10. maaliskuuta 2022 antamansa päätöslauselman oikeusvaltioperiaatteesta ja unionin tuomioistuimen päätöksen seurauksista ([8]),

— ottaa huomioon 5. toukokuuta 2022 antamansa päätöslauselman meneillään olevista SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisista Puolan ja Unkarin kuulemisista ([9]),

— ottaa huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön,

— ottaa huomioon 1. kesäkuuta 2022 annetun komission ehdotuksen neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi Puolan elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä (COM(2022)0268),

— ottaa huomioon 7. kesäkuuta 2022 päivätyn neuvoston ja komission julkilausuman oikeusvaltioperiaatteesta ja mahdollisesta Puolan kansallisen elpymissuunnitelman hyväksymisestä,

— ottaa huomioon työjärjestyksen 132 artiklan 2 ja 4 kohdan,

A. ottaa huomioon, että unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina, ja nämä arvot vahvistetaan SEU 2 artiklassa sekä esitetään EU:n perusoikeuskirjassa ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa; ottaa huomioon, että nämä jäsenvaltioille yhteiset arvot, jotka kaikki jäsenvaltiot ovat vapaasti hyväksyneet, muodostavat unionissa asuvien henkilöiden oikeuksien perustan;

B. toteaa, että mikä tahansa selvä vaara, että jokin jäsenvaltio loukkaa SEU2 artiklassa vahvistettuja arvoja, ei koske ainoastaan sitä jäsenvaltiota, jossa vaara toteutuu, vaan vaikuttaa myös muihin jäsenvaltioihin, niiden keskinäiseen luottamukseen sekä unionin perimmäiseen luonteeseen ja sen toimielinten toimintaan samoin kuin sen kansalaisten unionin oikeuden mukaisiin perusoikeuksiin;

C. panee merkille, että muutokset, joita Puolan hallitus on käynnistänyt etenkin oikeusjärjestelmässä, ovat johtaneet demokratian ja oikeusvaltion vakavaan rapautumiseen;

D. ottaa huomioon, että komission jäsenten kollegion 1. kesäkuuta 2022 tekemä päätös ehdotuksesta neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi Puolan elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä ei tiettävästi ollut yksimielinen;

E. ottaa huomioon, että komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen esitti lokakuun 2021 täysistunnossa kolme kriteeriä Puolan elpymis- ja palautumissuunnitelman hyväksymiselle: korkeimman oikeuden kurinpitojaoston lakkauttaminen, tuomareiden kurinpitojärjestelmän uudistaminen ja kurinpitojaoston tehtävistään pidättämien tuomareiden palauttaminen tehtäviinsä;

F. ottaa huomioon, että parlamentti on toistuvasti kehottanut komissiota ja neuvostoa olemaan hyväksymättä Puolan elpymis- ja palautumissuunnitelmaluonnosta ennen kuin Puolan hallitus panee unionin tuomioistuimen ja kansainvälisten tuomioistuinten tuomiot kaikilta osin ja asianmukaisesti täytäntöön sekä varmistamaan, että suunnitelman arvioinnissa taataan asiaankuuluvien maakohtaisten suositusten noudattaminen erityisesti oikeuslaitoksen riippumattomuuden turvaamisen osalta;

G. ottaa huomioon, että Puolan oikeusalan uudistukset ovat edelleen käynnissä ja että äskettäin äänestettävinä olleilla lakiesityksillä ja keskusteltavana olevilla ehdotuksilla ei ole kyetty tehokkaasti vastaamaan kaikkiin kyseessä oleviin lainkäyttöelinten riippumattomuutta ja kurinpitomenettelyjä koskeviin huolenaiheisiin; ottaa huomioon, että Puolan senaatti pyrkii muuttamaan näitä ehdotuksia niin, että niissä noudatettaisiin oikeuslaitoksen riippumattomuuden periaatetta; ottaa huomioon, että useisiin tuomareihin kohdistuu edelleen kurinpitomenettelyjä ja/tai heitä ei ole palautettu virkoihinsa;

H. ottaa huomioon, että Puolan viranomaiset ovat äskettäin toteuttaneet erinäisiä toimenpiteitä, jotka ovat suoraan ristiriidassa komission puheenjohtajan asettamien kolmen ehdon kanssa, mukaan lukien erään tuomarin pidättäminen tehtävistään helmikuussa 2022 eurooppalaisen oikeuden ja eurooppalaisten tuomioistuinten tuomioiden soveltamisen vuoksi; ottaa lisäksi huomioon, että Puolan presidentti asetti virkaansa yli 200 virheellisesti (kansallisen tuomarineuvoston pyynnöstä) nimitettyä niin kutsuttua uutta tuomaria, joista neljä nimitettiin korkeimpaan oikeuteen;

([8]) Hyväksytyt tekstit, P9_TA(2022)0074.
([9]) Hyväksytyt tekstit, P9_TA(2022)0204.

ottaa huomioon myös, että 10. maaliskuuta 2022 politisoitu ja täysin alisteinen ”perustuslakituomioistuin”, johon osallistui niin kutsuttuja sijaistuomareita, heikensi oikeusministerin pyynnöstä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan pätevyyttä Puolassa kyseenalaistamalla Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Puolan tuomioistuinten kyvyn tutkia tuomareiden nimittämisen oikeellisuutta sekä uuden kansallisen tuomarineuvoston riippumattomuutta;

I. ottaa huomioon, että elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa säädetään selkeästi kansallisen suunnitelman valmistelua, hyväksymistä ja täytäntöönpanoa koskevista tarvittavista edellytyksistä ja sen 19 artiklassa ja liitteessä V vahvistetaan erityisesti 11 kriteeriä, joiden mukaisesti komissio arvioi varsinkin, onko odotettavissa, että asianomaisen jäsenvaltion ehdottamien järjestelyjen avulla voidaan ehkäistä, havaita ja korjata elpymis- ja palautumistukivälinestä myönnettyjen varojen käyttöön liittyviä lahjontaa, petoksia ja eturistiriitoja; ottaa huomioon, että elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa edellytetään, että valvonnasta vastaavilla elimillä on lakisääteinen toimeksianto ja hallinnolliset valmiudet huolehtia tehtävistään riippumattomasti, ja että itse ehdotuksessa neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi korostetaan, että tehokas oikeussuoja on sisäisen valvonnan järjestelmän toiminnan edellytys;

J. ottaa huomioon, että vuoden 2022 talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson maakohtaisissa suosituksissa komissio totesi, että oikeusjärjestelmän riippumattomuus, tehokkuus ja laatu ovat elpymisen olennaisia osatekijöitä ja että oikeusvaltioperiaate on Puolassa heikentynyt ja oikeuslaitoksen riippumattomuus aiheuttaa edelleen vakavaa huolta, mikä on myös pantu merkille useissa unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioissa;

K. ottaa huomioon, että komissio suositteli vuoden 2022 talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson maakohtaisissa suosituksissa, että Puola toteuttaisi vuosina 2022 ja 2023 toimia muun muassa parantaakseen investointiympäristöään erityisesti turvaamalla oikeuslaitoksen riippumattomuuden ja varmistamalla julkisten kuulemisten vaikuttavuuden ja työmarkkinaosapuolten osallistumisen päätöksentekoprosessiin;

L. toteaa, että elpymis- ja palautumistukivälineen odotetaan varjelevan EU:n talouksia ja kansalaisia covid-19-pandemian kaikkein vakavimmilta vaikutuksilta ja että sen odotetaan vaikuttavan myönteisesti EU:n elpymiseen ja palautumiskykyyn ja vauhdittavan vihreää ja digitaalista siirtymää, jos se toteutetaan tehokkaasti ja noudattaen tiukasti oikeusvaltioperiaatetta ja EU:n varojen moitteetonta hoitoa;

M. ottaa huomioon, että komission mukaan Puolan suunnitelmaan sisältyy oikeuslaitoksen riippumattomuuteen liittyviä välitavoitteita, joiden tarkoituksena on parantaa investointiympäristöä ja luoda edellytykset elpymis- ja palautumissuunnitelman tehokkaalle täytäntöönpanolle; toteaa, että elpymis- ja palautumistukivälineen mukaisia maksuja ei voida suorittaa ennen kuin on osoitettu, että nämä välitavoitteet on saavutettu;

N. ottaa huomioon, että elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen 13 artiklan 1 kohdan mukaisesti ennakkomaksuja ei voida suorittaa, jos suunnitelma on hyväksytty 31. joulukuuta 2021 jälkeen;

1. ilmaisee vakavan huolensa myönteisestä arviosta, jonka komissio antoi 1. kesäkuuta 2022 Puolan 3. toukokuuta 2021 toimittamasta elpymis- ja palautumissuunnitelmasta, kun otetaan huomioon, että maa rikkoo edelleen SEU 2 artiklassa vahvistettuja arvoja, myös oikeusvaltioperiaatetta ja oikeuslaitoksen riippumattomuutta; toteaa, että tällaisia rikkomuksia on dokumentoitu asianmukaisesti useissa tuomioistuinten tuomioissa ja EU:n toimielinten arvioissa ja kannoissa, myös parlamentin päätöslauselmissa ja SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisessa meneillään olevassa menettelyssä, ja niitä ovat dokumentoineet myös muut kansainväliset organisaatiot; muistuttaa, että unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden sekä EU:n oikeuden ensisijaisuuden noudattamisesta ei voi tinkiä eikä niitä voida pitää pelinappuloina;

2. pitää valitettavana, että elpymis- ja palautumissuunnitelmassa asetetuissa edellytyksissä ei esitetä kaikkien laittomasti tehtävistään pidätettyjen tuomareiden palauttamista välittömästi entisiin tehtäviinsä, ja kehottaa Puolan hallitusta nopeuttamaan merkittävästi tuomareiden palauttamista entisiin tehtäviinsä ja komissiota seuraamaan ja helpottamaan tätä prosessia; katsoo, että tehtävistä pidättämistä koskevan päätöksen tuomioistuinvalvonta on mahdollista tuomarin ollessa toimessaan; pitää valitettavina nykyisiä käytäntöjä, joita sovelletaan joihinkin tuomareihin, jotka on siirretty toiseen osastoon ja/tai jotka on pakotettu lomalle heti palattuaan tai joihin on kohdistunut vastaavia taktiikkoja, ja tuomitsee nämä käytännöt, jotka ovat Puolan tuomioistuinten ja eurooppalaisten tuomioistuinten eri tuomioiden vastaisia;

3. kehottaa painokkaasti neuvostoa hyväksymään elpymis- ja palautumistukivälineen mukaisen Puolan kansallisen suunnitelman vasta, kun Puola noudattaa kaikilta osin elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen vaatimuksia ja erityisesti sen 22 artiklaa erityisesti unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi eturistiriidoilta ja petoksilta sekä kaikkia talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson maakohtaisia suosituksia oikeusvaltioperiaatteesta ja kun se on pannut täytäntöön kaikki asiaankuuluvat unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiot; muistuttaa, että vastavuoroiseen tunnustamiseen ja keskinäiseen luottamukseen perustuva jäsenvaltioiden, Euroopan unionin ja niiden viranomaisten välinen yhteistyö ei voi toimia, jos oikeusvaltioperiaatteen noudattamisessa on puutteita;

4. muistuttaa, että oikeusvaltioperiaatteen ja SEU 2 artiklan noudattaminen ovat ennakkoedellytyksiä rahaston varojen saamiselle, että oikeusvaltioperiaatetta koskevaa ehdollisuusmekanismia sovelletaan täysimääräisesti elpymis- ja palautumistukivälineeseen ja että elpymis- ja palautumistukivälineestä ei pitäisi rahoittaa toimenpiteitä, jotka ovat SEU 2 artiklassa vahvistettujen EU:n arvojen vastaisia; muistuttaa että komission on oikeusvaltioperiaatetta koskevasta ehdollisuudesta annetun asetuksen ja elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen mukaisesti seurattava elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanon yhteydessä jatkuvasti erittäin tarkkaan EU:n taloudellisiin etuihin kohdistuvia riskejä sekä oikeusvaltion periaatteiden rikkomista tai mahdollista rikkomista ja ryhdyttävä välittömiin toimiin, jos EU:n taloudellisille eduille voi aiheutua vahinkoa;

5. pitää kiinni siitä, että unionin taloudellisten etujen suojaamiseen, asianmukaisen valvontajärjestelmän perustamiseen, oikeuslaitoksen riippumattomuuteen sekä petosten, eturistiriitojen ja lahjonnan ehkäisemiseen, havaitsemiseen ja torjuntaan liittyvät välitavoitteet ja tavoitteet ovat ennakkoehtoja, jotka on täytettävä ennen ensimmäisen maksupyynnön esittämistä, ja muistuttaa, että elpymis- ja palautumistukivälineen mukaisia maksuja ei voida suorittaa sitä ennen;

6. katsoo, että Puolalle ei voida suorittaa elpymis- ja palautumistukivälineen mukaisia maksuja ennen kuin kaikki asiaankuuluvat unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiot on pantu kaikilta osin täytäntöön; korostaa, että komissio ja neuvosto ovat poliittisesti vastuussa parlamentille toimistaan;

7. pitää komission päätöstä asettaa korkeimman oikeuden laittoman kurinpitojaoston lakkauttaminen ja kurinpitotehtävien siirtäminen korkeimman oikeuden toiselle jaostolle yhdeksi tärkeimmistä ehdoista elpymis- ja palautumistukivälineen varojen vapauttamiselle; kehottaa komissiota soveltamaan tehokasta tarkastusmekanismia ja koeaikaa sen varmistamiseksi, että varoja ei vapauteta ennen kuin uusi jaosto täyttää laillisesti perustetun riippumattoman ja puolueettoman tuomioistuimen kriteerit, kuten SEU 19 artiklassa edellytetään; korostaa tarvetta noudattaa tiukasti elpymis- ja palautumissuunnitelmassa esitettyä aikataulua;

8. muistuttaa, että unionin tuomioistuimen määräys sitoo Puolaa ja että maan on edelleen maksettava miljoonan euron suuruista päiväsakkoa, kunnes se ryhtyy toimiin korkeimman oikeuden kurinpitojaostosta annettujen ratkaisujen johdosta; kehottaa siksi komissiota valvomaan kurinpitojärjestelmän uudistamista sen varmistamiseksi, että se vastaa täysin unionin tuomioistuimen tuomioita;

9. pitää valitettavana, että laittomia ”perustuslakituomioistuinta” ja ”kansallista tuomarineuvostoa” koskevia kysymyksiä, jotka heikentävät kansallisen tuomarineuvoston puolueettomuutta ja riippumattomuutta, ei käsitellä välitavoitteissa; kehottaa komissiota käynnistämään asiassa viipymättä rikkomusmenettelyn;

10. pitää valitettavana, että etenkään parlamentille ei anneta tietoa komission ja Puolan viranomaisten välisistä neuvotteluista; odottaa komission tiedottavan parlamentille nopeasti ja säännöllisesti asiaan liittyvästä kehityksestä;

11. muistuttaa lisäksi, että oikeusvaltioperiaatteen noudattamista ja EU:n varojen moitteetonta hoitoa on arvioitava jatkuvasti elpymis- ja palautumistukivälineen koko elinkaaren ajan ja että välitavoitteiden ja tavoitteiden tyydyttävä saavuttaminen sekä niihin liittyvät maksut edellyttävät, että jo tyydyttävästi saavutettuihin välitavoitteisiin ja tavoitteisiin liittyviä toimenpiteitä ei ole peruutettu; korostaa, että komission on pidättäydyttävä maksamasta varoja ja tarvittaessa perittävä varoja takaisin, jos kyseiset ehdot eivät enää täyty;

12. muistuttaa, että komission olisi perussopimusten valvojana käytettävä kaikkia käytettävissään olevia välineitä varmistaakseen SEU 2 artiklassa vahvistettujen arvojen noudattamisen ja EU:n oikeuden ensisijaisuuden;

13. muistuttaa, että elpymis- ja palautumistukivälineen tarkoituksena on edistää EU:n ja sen jäsenvaltioiden, myös Puolan, elpymistä ja palautumiskykyä; pitää valitettavana, että Puolan hallituksen toimien vuoksi elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitus ei ole vielä tavoittanut puolalaisia ja maan alueita;

14. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle sekä jäsenvaltioiden hallituksille ja parlamenteille.